

SFi DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

NYT FRA SFI

4 / 2010 DECEMBER

social forsknings

INDHOLD

- 3** Når unge slår unge
- 4** Flere udsatte børn i udkanten
- 6** Etniske børn har markant dårligere vilkår
- 8** Børns rettigheder – fra gyldne løfter til konkret handling
- 10** At forske i følger af krig
- 11** En professionel familie
- 12** Jeg vil gøre noget for mit liv
- 14** Integration af blinde taber terræn
- 16** Førtidspensionist på deltid
- 18** Da forskning mødte praksis
- 20** Man skal blive til noget

KRONIKKEN

social

4 / 2010 DECEMBER

forskning

SFI

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centerets arbejde.

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre kan
tegnes ved henvendelse til centret eller
på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres.
Elektronisk abonnement kan tegnes på
www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Sonja Gjenero, iStock (forside),
Colourbox (side 3, 10), Michael Daugaard
(side 5, 17), POLFOTO (side 6, 11), Henrik
Petit (side 8), Hedda Bank (side 9, 20),
Trine Jørgensen (side 13), Mari, iStockfoto
(side 15), Carsten Wulff (side 18, 19)
OPLAG: 4.800
ISSN-nr. 0903-7535
TRYK: Rosendahls Schultzgrafisk

Når unge slår unge

Hver fjerde danske 8.-klasseselev har oplevet at blive udsat for vold fra jævnaldrende – enten af kammerater eller af andre unge, de ikke har mødt før. I Herning Kommune tilbyder man hvert år en temadag for 8.-klasserne, hvor eleverne taler om, hvad de selv kan gøre for at stoppe volden.

AF TRINE JØRGENSEN

Korzen, S., Fisker, L. & Oldrup, H: *Vold mod unge i Danmark - en spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasseselever*. SFI 10:32, ISBN 978-87-7487-994-7, netpublikation – kan downloades gratis på sfi.dk

For snart 8 år siden nåede man en kedelig rekord i den daværende Herning Politikreds.

"I 2003 konstaterede vi, at vold var blevet den hyppigst forekommende sigtelse for unge under 18 år. Der var flere, der blev sigtet for vold end eksempelvis hærværk eller butikstyveri. Det var en ubehagelig overraskelse for os," fortæller Bjarne Rosendal.

Han har arbejdet som SSP-konsulent i Herning Kommune i 23 år, og har fulgt de unge på nærmeste hold. Hans vurdering er klar:

"Langt de fleste unge ser vold som en uacceptabel adfærd, men jeg oplever, at vi har en lille gruppe unge, som er mere voldelige, end vi har set før," siger han.

TAL PÅ VOLDEN

En ny rapport fra SFI sætter tal på volden blandt danske teenagere. Forskerne bag rapporten "Vold mod unge i Danmark" har spurgt 1042 elever i 8. klasser over hele landet om deres oplevelser med vold. Eleverne har udfyldt et spørgeskema, hvor de bl.a. har svaret på, om de er blevet udsat for forskellige typer vold eller trusler om vold fra deres jævnaldrende.

Eksempler på vold kan være at blive rusket eller skubbet, revet i håret, slået med flad eller knyttet hånd, slået med ting eller sparket.

Af alle deltagerne i undersøgelsen siger 19 % ja til at være blevet udsat for en af disse ting fra jævnaldrende kammerater eller bekendte, mens knap 12 % har oplevet vold fra unge, de ikke før havde mødt. I alt er 25 % blevet udsat for vold fra en eller begge grupper.

Rapporten omhandler også vold fra forældre, og her siger 20 % af de unge, at de er blevet udsat for vold fra deres far eller mor en eller flere gange i løbet af det seneste år.

ÅRLIG TEMADAG

I Herning Kommune blev den triste statistik startskuddet til en række nye tiltag, der skulle mindske volden blandt de unge i området. Et af dem er en årlig temadag, som SSP-samarbejdet nu tilbyder til kommunens 8. klasser. Under overskriften "Det handler om vold" afsætter eleverne en dag til at diskutere, hvorfor volden opstår, og hvad de selv kan gøre for at forhindre den. Sammen med deres faste lærer – og med brug af materiale fra SSP – kommer de unge med deres egne bud på årsager og løsninger. De får hver et lille kort udleveret, hvor de skal skrive, hvad de vil gøre for at undgå at blive offer eller voldsmand. Kortet er personligt og behøver ikke blive vist frem for klassen.

Temadagen afsluttes med, at en repræsentant fra politiets forebyggende afdeling besøger klassen. Han fortæller om virkelige eksempler på voldsepisoder fra sit arbejde og medbringer fakta om volden, og han bliver oftest taget godt imod.

"De unge er meget positive over for temadagen. Jeg vil sige, at det er meget få klasser, hvor politiet kommer tilbage og fortæller, at de unge virkede uengagerede. Det typiske er, at det var en rigtigt god dag," fortæller Bjarne Rosendal.

Det forebyggende arbejde har da også sat sig spor i politiets statistikker.

"De seneste år har vi haft færre voldssigtelser – vi er ikke nået op på niveauet fra 2003 igen," fortæller SSP-konsulentent.

SOCIAL SLAGSIDE – OG DOG

Tallene i SFI's rapport viser, at volden blandt unge har en betydelig social slagside. Unge, der selv synes de klarer sig dårligt i skolen, og som ikke forventer at tage en boglig uddannelse, er mere udsat for vold end andre. Det samme gælder unge med arbejdsløse eller lavtuddannede forældre.

Det resultat kan Bjarne Rosendal genkende fra sit eget arbejde med de unge. Dog peger han på en væsentlig undtagelse:

"Når det handler om volden blandt unge, derude hvor der drikkes, så er vores erfaring, at den sociale slagside ikke er så markant. Gode folks børn, der drikker sig fulde, slår også på tæven," siger han.

Og netop alkoholen er ifølge Bjarne Rosendal den væsentligste faktor, når man skal forklare, hvorfor så mange unge oplever de voldsomme sammenstød med jævnaldrende.

"I min erfaring er det primært når de unge begynder at drikke, at volden opstår. Når der holdes de såkaldte posefester eller privatfester, hvor forældre lægger forsamlingshus til, så er volden langt hyppigere."

Den forskel bliver for alvor tydelig, når de unge fester uden alkohol, fortæller Bjarne Rosendal.

"Vi har selv lige haft 2000 unge mennesker samlet i Herning Kommune til et stort årligt tilbagevendende indendørsarrangement med forskellige fysiske aktiviteter, hvor der også er et stort diskotek om aftenen. Det var uden alkohol, og vi oplevede en enkelt episode den aften, hvor en dreng havde slået en anden i brystet. Ellers havde vi ingen voldsepisoder. Og det er min pointe: Det er uden alkohol, og derfor er sandsynligheden for vold heller ikke nær så stor."

Flere udsatte børn i udkanten

Der er kommet flere udsatte børn i det såkaldte "Udkantsdanmark" i de seneste år. Fra 1993 til 2007 blev antallet af børn og unge i forebyggende foranstaltninger mere end fordoblet. Yder- og landkommunerne er overrepræsenteret i statistikken for både anbragte børn og børn i forebyggende foranstaltninger. De udsatte børnefamilier flytter tit, og det kan ifølge Lis Ravn Sørensen, der er leder af Børne- og familiecentret i Lemvig Kommune, gøre det svært for kommunerne at hjælpe.

AF MADS ANDERSEN HØG

Lausten, M., Hansen, H. & Albæk Nielsen, A: Udsatte børnefamilier i Danmark. SFI 10:14, ISBN 978-87-7487-976-3, netpublikation – kan downloades gratis på sfi.dk

"HVIS FAMILIEN FLYTTER, NÅR VI BEGYNDER AT FÅ EN FORNEMMELSE AF, AT DER ER NOGET GALT, SÅ ER DER EN RISIKO FOR, AT MØNSTRET GENTAGER SIG I DEN NÆSTE KOMMUNE." LIS RAVN SØRENSEN, LEMVIG KOMMUNE

Sagerne fra Tønder og fra Brønderslev har trukket de største overskrifter. De tragiske enkeltsager om udsatte børnefamilier i et nedslidt hus i Udkantsdanmark er godt stof for pressen. Men hvordan ser det store billede af udsatte børnefamilier i Danmark egentlig ud?

I en ny SFI-rapport kortlægger forskerne i bogstaveligste forstand området. De ser ikke blot på udviklingen i indsatser til børn og unge under 18 år, men giver også et overblik over, hvordan de udsatte børnefamilier er fordelt på Danmarks kortet og hvordan de bevæger sig rundt over tid.

FLYTTER OFTERE

Undersøgelsen dokumenterer, at udsatte børnefamilier flytter meget mere end såkaldt almindelige familier. Det billede kan leder af Børne- og familiecentret i Lemvig Kommune, Lis Ravn Sørensen, godt genkende.

"Vi har mange tilflyttere i denne her kategori. Vi har selvfølgelig også mange, der flytter herfra. De er det, nogle kalder 'nomadefamilier,'" siger hun.

Lemvig er en af de yderkommuner, som ifølge SFI-rapporten er overrepræsenteret i statistikken i forhold til både anbragte børn og børn i forebyggende foranstaltninger. De udsatte familier flytter ofte til kommuner, der minder om den de kommer fra – fx fra yderkommune til yderkommune.

Undersøgelsen viser også, at de børn og unge som yder- og landkommunerne sender i forebyggende foranstaltninger eller i anbringelse, har flere sociale problemer, end tilsvarende børn i bykommunerne. Forskerne bag undersøgelsen kan ikke sige noget om, hvorfor der er denne forskel, men Lis Ravn Sørensen fra Lemvig Kommune har et bud:

"Når vi snakker om tilflytterfamilier, får vi oftest hurtigt hånd om dem, hvor det er rigtig slemt. Men der er familier,

der ligger i en gråzone. Altså hvor der er noget, der ikke er helt godt, men hvor det ikke er så synligt, og hvor børnene er stille og måske lidt tilbagetrukne – og hvor der ikke har været noget alarmerende i den mellemkommunale underretning. I de tilfælde kan der gå noget tid, før skolen eller daginstitutionen oplever, at der er noget galt. Og vi skal også være lidt afventende. Familien skal have en chance et nyt sted, hvor vilkårene måske er anderledes," forklarer hun og fortsætter:

"Men hvis familien så flytter, når vi begynder at få en fornemmelse af, at der er noget galt, så er der en risiko for, at mønstret gentager sig i den næste kommune. Og så går tiden bare. Det kan være svært at få tid nok til at lære familien at kende og finde ud af dens problemstillinger – problemstillinger som måske kan være større end umiddelbart antaget," vurderer lederen af Børne- og familiecentret.

MOR OG FARS PROBLEMER

Andelen af anbragte børn har ligget nogenlunde stabilt de sidste 25 år på omkring 1% af de 0-17-årige. Til gengæld er der sket mere end en fordobling i andelen af børn og unge, der modtager en forebyggende foranstaltning; fra 0,58% i 1993 til 1,21% i 2007. Kommunerne bruger altså i stigende grad forebyggende foranstaltninger for undgå, at et barn bliver fjernet. Forebyggelsen skal blandt andet sikre børnene et godt netværk og stabil voksenkontakt.

Rapporten peger på fem såkaldte risikofaktorer, der øger sandsynligheden for, at et barn ender i enten en forebyggende foranstaltning eller bliver anbragt. De fem risikofaktorer er:

- Moren bor ikke sammen med barnets far
- Moren er pensionist (som oftest førtidspensionist) eller kontanthjælpsmodtager
- Moren har ingen uddannelse

- Moren er kriminel
- Moren bor under dårlige boligforhold

Risikofaktorer er forhold i familien – her repræsenteret ved moren – der betyder noget for risikoen for, at et barn får en foranstaltning. Hvis en familie ikke har så mange ressourcer, kan den have sværere ved at overkomme problemer, som en ressourcestærk familie ville have lettere ved at klare. Et barn med fx ADHD vil derfor have større risiko for at ende i en forebyggende foranstaltning, hvis moren bor alene eller en af de andre risikofaktorer er til stede. Baggrundsforholdene påvirker altså indirekte barnets sandsynlighed for at ende i det sociale system.

"Topscoren" blandt risikofaktorerne er at mor og far ikke bor sammen. Det gjaldt i 2007 for 68 % af børnene i forebyggende foranstaltninger og for hele 84 % af de anbragte børn. Til sammenligning var det kun 25 % af de "almindelige" børn, der i 2007 ikke boede sammen med deres mor og far.

Lis Ravn Sørensen fra Lemvig genkender risikofaktorerne og konstaterer:

"Hvis man skal være en god forælder, er det en god forudsætning at have rimeligt styr på sit eget liv. Så enkelt er det vel i bund og grund."

Etniske børn har markant dårligere vilkår

Etniske familier bor oftere ringere, forældrene er oftere arbejdsløse og der mangler penge til basale goder. På en række områder har familier med anden etnisk baggrund dårligere vilkår end danske. Det viser ny stor rapport om børn og unge i Danmark.

AF ULLA HAAHR

Arbejdsløsheden er høj blandt irakere, libanesere og somaliere. Så høj at 2 ud af 3 børn fra disse indvandrergrupper vokser op i en familie, hvor hverken mor eller far har et job. Det viser rapporten "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010".

For andre indvandrergrupper er arbejdsløsheden ikke helt så høj. Blandt tyrkere, bosniere, vietnamesere og srilankanere, er det kun mellem 20 og 30 %, hvor begge forældre er arbejdsløse.

Samlet for alle indvandrere og efterkommere, så lever i alt 44 % af de 3-19-årige i familier, hvor ingen voksne

SAMLET FOR ALLE INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE, SÅ LEVER I ALT 44 % AF DE 3-19-ÅRIGE I FAMILIER, HVOR INGEN VOKSNE ER I BESKÆFTIGELSE.

er i beskæftigelse. Det er en høj andel, og det betyder, at disse børn og unge har

væsentlig andre forhold end flertallet af danske børn.

"Det betyder ganske enkelt, at de har lavere materiel velstand end danske børn og unge. De mangler ting, der i dagens Danmark er almindelige. Det er fx at barnet eller den unge har sit eget værelse, eller om der er råd til at komme på ferie," forklarer Mai Heide Ottosen, programleder på SFI, der har lavet undersøgelsen.

OFTERE FUGT, STØJ ELLER FORURENING

Også når det gælder boligforhold er der markant forskel mellem etniske familier og flertallet af danske familier.

Over halvdelen af de etniske familier lever med trange boligforhold. Det vil sige, at der er flere mennesker der bor sammen, end der er rigtige værelser. Det påvirker et barns hverdag, hvis der er så få rum i familiens hjem, at det kan være svært fx at få fred og ro til at lave skolearbejdet. For teenagere bliver det svært at få privatliv.

Det er også de etniske familier, der bor i de dårligste boliger – dvs. hvor beboerne oplever boliggener som fugtpletter, støj fra naboer eller trafik og luftforurening af forskellig slags.

EN ANDEN SLAGS BARNDOM

Når det handler om materiel velfærd og boligforhold som rammen om hverdagen, har etniske børn og unge altså en række odds imod sig. Men også på andre områder adskiller deres barndom sig fra flertallet af danske børn.

Det er sjældnere, at etniske børn går til organiseret fritidstilbud som svømning eller fodbold. De er også mindre kulturforbrugende end danske børn og unge. Og når det gælder lektielæsning er det også mere sjældent, at de får støtte til matematikken eller stilen derhjemme.

"Alt i alt må man sige, at disse forskelle betyder, at børn og unge med indvandrerbaggrund har trangere opvækstvilkår end deres danske jævnaldrende. Det er tankevækkende i forhold til integrationen, at de er mindre deltagende i forhold til fritids- og kulturlivet," lyder det fra SFI-forskeren.

DET VISTE UNDERSØGELSEN OGSÅ:

15 % af alle danske børn og unge er udsatte

Næsten alle små børn har det godt, men med alderen stiger risikoen for at blive udsat eller marginaliseret. Både piger og drenge får det sværere men på meget forskellige måder. Blandt de ældste piger er der temmelig mange, der har indadvendte og depressive symptomer. 21 % af de 19-årige piger svarer, at de har haft en psykisk lidelse. Drengene ryger og drikker mere end de jævnaldrende piger, de spiser mere usundt og er mere udsatte i nattelivet.

De fleste føler sig elsket

Danske børn og unge har det godt med deres familier. De allerfleste føler sig elsket, og de lever et familieliv med fred og harmoni. Forældrene betyder meget, og de har mange kammerater.

Kernefamilien beskytter

Børn og unge, der ikke lever i kernefamilier, har højere risiko for at være udsatte. Det skyldes blandt andet, at enlige forsørgere typisk har færre ressourcer. Det ser også ud, som om kernefamilien beskytter i forhold til risikofyldt adfærd blandt unge. Fx pjækker børn og unge, der kommer fra brudte hjem, mere og tidligere end jævnaldrende, der bor i kernefamilier. Undersøgelsen kan derimod ikke finde belæg for, at sammenbragte familier sænker risikoen for at være udsat.

De 19-årige udeboende har det svært

Cirka hver femte 19-årige bor for sig selv, og de har det ikke nemt. Hver tredje er marginaliseret ifølge undersøgelsens definitioner. De har ikke særlig mange penge, de bor dårligt, drikker for meget og rører sig for lidt. En del af dem er ikke i gang med en uddannelse.

Rygning smitter

Unge ryger oftere, hvis omgangskredsen ryger. Hvis fx mor ryger, er der 28 % af de 15-årige, der ryger. Hvis mor ikke ryger, er tallet 8 %. Hvis bedste ven eller veninde ryger, er andelen af de 15-årige rygere 40 %. Hvis de ikke ryger, er andelen af rygere kun 3 %. Venner og kærestes rygevaner betyder mest, mens fars vaner betyder mindst.

Det kniber med tandbørstningen

De fleste børn bliver opdraget til at børste tænder om morgenen og inden sengetid. Men en femtedel af de børn og unge, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen, børster kun tænder én gang om dagen. I 15-års-alderen er der 7 %, der ikke børster tænder hver dag.

Med internationale øjne

I et internationalt perspektiv er den danske børnevelfærd i top. Det skyldes især, at danske børn vokser op under gode materielle rammer. På andre områder er billedet mere broget – fx i forhold i livsstil og personlig trivsel. Men undersøgelsen bekræfter, at i sammenligning med andre lande har danske børn og unge det generelt godt.

Børns rettigheder – fra gyldne løfter til konkret handling

Børn er et emne, der i høj grad optager Danmark. Det er ikke muligt at åbne en avis eller tænde for nyhederne uden at støde på "dagens" børneemne. Men diskussionen om, hvordan børns forhold i samfundet bedst kan tilrettelægges og reguleres, er en rodebutik.

KRONIKKEN

AF LISBETH ZORNIG FORMAND FOR BØRNERÅDET

Vi bruger masser af energi, penge og tid på at blive kloge på, hvordan vi som samfund kan give vores børn et godt og trygt liv. For en stor gruppe børn ser det ud til, at vi lykkes. Men når det gælder udsatte børn, så har vi ikke fået knækket koden – mildt sagt. Jeg vil derfor advare imod, at vi roser os selv alt for længe over, at 80 % af alle børn i Danmark har det godt. Det er i hvert fald ikke i de udsatte børns interesse.

Hvis vi skal have gjort noget seriøst ved det problem, så er vi nødt til at stoppe op og blive klar på, hvad det er, vi vil med børn i Danmark. Vi er nødt til at få de basale værdier på plads, så den indsats, vi yder, hænger sammen og giver mening. Som det er i dag, er der ganske enkelt al for stor forvirring om, hvor vi står, hvor vi vil hen – og hvad der skal til for, at vi får skabt den nødvendige forandring for udsatte børn og unge.

Og det er egentlig sært, for rammerne er – med et par undtagelser – godt på plads. På en lang række områder er børns og unges rettigheder – formelt set – sikret. Helt foroven har vi FN's Børnekonvention, der er et sæt rettigheder, som Folketinget har valgt at sikre alle børn her i landet. Det er rettigheder, der udspringer direkte af børns behov for beskyttelse og omsorg.

Service-loven har samme vigtige udgangspunkt: Alle børn skal have lige mulighed for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed. Respekten for det enkelte barns tarv og hensynet til børns særlige forudsætninger er i høj grad til stede i dansk lovgivning. Alligevel står det sløjt til med at efterleve konventionens og lovgivningens ånd og bogstav.

I SFI's rapport "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010" kan vi læse, at 15 % af alle børn og unge er udsatte. Det er et tal, som vi i Børnerådet kender fra vores snart lange række af undersøgelser blandt børn i 4. til 7. klasse. På en bred vifte af områder fortæller 15 % af

børnene, at de lever under forhold, der er uacceptable og skadelige for dem på kort og på lang sigt. De får mindre ud af skolen end andre børn, de har færre venner, men flere problemer både i skolen og derhjemme, de har ringe tillid og kontakt til voksne, og oveni det kæmper de med lavt selvværd.

I den tunge ende af de 15 % har vi børn, der i den grad har brug for, at det offentlige system er der for dem uden tøven, fejl eller ligegyldighed. En stille strøm af sager minder os med jævne mellemrum om, hvor alvorlig situationen kan være – nogle gange livstruende, invaliderende og dybt uværdig for børn, deres familier og det omgivende samfund. Men hvordan ser det så ud med håndteringen af disse børns sager? Det kan vi få et indtryk af ved at gå til Ankestyrelsens praksisundersøgelser. Sidste gang styrelsen spurgte ude i kommunerne, fandt de fejl i 83 % af sagerne om anbringelse af børn uden for hjemmet. Gangen før handlede det om sager om efterværn, og her fandt man fejl i 93 % af sagerne. Før det var det anbringelses-sagerne, der igen var under lup. Resultat: Fejl i over 60 % af sagerne.

For mig at se er det helt skøre tal. De mest udsatte børn skal ikke blot kæmpe med svigt, vold, misbrug og vanrøgt i hjemmet. De skal også overleve, at behandlingen af deres sager er smækfyldt med fejl.

Hvordan er det kommet dertil? Jeg tror, at der er flere grunde. Børne- og ungepolitik er – som alle andre politik-områder – noget, der ligger i et krydsfelt mellem mange forskellige interesser. Realpolitik, signalpolitik og de små "quick fixes", der af og til dukker op, gør det svært at styre stabilt i én retning. Finanskrisen og de trange kommunale økonomier ligeså. Der er alt for meget, der tyder på, at sagsbehandlere mange steder har så ringe vilkår at udføre deres arbejde under, at det ikke kan andet end at gå galt. Den faglige kvalitet er underordnet den kommunale

økonomi – og når det gælder udsatte børn, er det en farlig sti at træde ind på.

En tredje forklaring er det kommunale selvstyre, der står over for de centrale myndigheders kamp for at mainstream et næsten ustyrligt virvar af initiativer, projekter, tiltag osv. Den hellige fred omkring kommunernes metodefrihed har i mange år sat stop for en meningsfuld snak om, hvad der virker og ikke virker.

Oven i dette kommer en tendens til sektor-opdelte indsatser. Silo-tænkningen har gjort den helhedsorienterede indsats til en svær øvelse på alle niveauer i det offentlige system.

Alt dette, koblet med selv-evalueringer, modvilje mod dokumentation, en overvægt af kvalitativ forskning og ukritisk tillid til de gode viljer på det sociale område, har gjort, at vi langt hen ad vejen famler i blinde, når vi skal vælge, hvordan der skal sættes ind over for det enkelte barn og dets familie.

Det er ikke mindst derfor, jeg mener, at vi er nødt til at tænke nyt. Vi kan nemlig ikke tillade os at acceptere, at 15 % af en børnegeneration ryger ud af bunden og ned på gulvet. Og vi må aldrig stille os tilfreds med en sjusket, lemfældig og overfladisk behandling af disse børns sager.

Vi skal til at sætte os nogle mål for, hvad vi vil med børn i Danmark. Uden mål er der ingen, der aner, hvad det er, vi skal arbejde hen imod. I stedet knopskyder indsatsen i alle mulige retninger; i den ene ende af byen straffer vi børn for noget, der i den anden ende af byen udløser en hjælpende og støttende indsats. Tænk bare på børnene i ghettoerne. Når vi taler om disse børn, tænkes der fra politisk side ofte i konsekvens og straf. Hvis de selvsamme børn var vokset op i en pæn forstadskommune, havde man i stedet brugt ord som tidlig indsats og forebyggelse.

Der er med andre ord brug for et fælles børnesyn – et fælles sprog for, hvad vi eksempelvis mener, når vi siger, at forældre skal have "gode forældrekompetencer". Har vi i alle landets kommuner en fælles forståelse for, hvad det vil sige som forældre at kunne forstå, beskytte og understøtte barnet? De sager, der popper op i medierne, og talrige undersøgelser bekræfter mig i, at der er forskel på, hvornår vi anbringer børn og unge rundt omkring i landet – og vi står derfor over for en kæmpe udfordring.

I Børnerådet er der ingen tvivl om, hvad der skal være udgangspunktet for de mål, vi skal sætte os. Det skal naturligvis være FN's Børnekonvention og den rettighedstænkning, konventionen er udtryk for. Vi skal have konventionen meget tættere ind i det politiske arbejde på børne- og ungeområdet, så børns rettigheder ikke bare er en smuk, abstrakt idé, som ingen reelt set tager alvorligt.

Et oplagt første skridt i sådan en proces vil være at inkorporere Børnekonventionen, dvs. sørge for, at al ny lovgivning aktivt bliver vurderet i forhold til Børnekonventionen. Det vil betyde, at konventionens stilling bliver styrket, og kendskabet til den bliver udbredt. Det vil også fremme opmærksomheden omkring børns rettigheder sådan, at barnets bedste, der er et af grundprincipperne i konventionen, vil få afgørende betydning for alle beslutninger, som angår såvel det enkelte barn som danske børn i almindelighed.

I DEN ENE ENDE AF BYEN STRAFFER VI BØRN FOR NOGET, DER I DEN ANDEN ENDE AF BYEN UDLØSER EN HJÆLPENDE OG STØTTENDE INDSATS.

Vi kommer heller ikke uden om, at der skal etableres et børneombud i Danmark. Der er brug for et sted, hvor børn kan henvende sig og være sikre på at blive taget alvorligt, at blive hørt og få ret, i det omfang de har ret. I dag er børn i praksis helt og aldeles afskåret fra at klage over fejl eller mangler i behandlingen af deres sager. De har selvfølgelig adgang til Folketingets Ombudsmand på linje med alle andre borgere. Men faktum er, at han blot behandlede fem sager for børn i 2007. Denne misere vil et børneombud kunne rette op på.

Et ombud for børn vil også kunne skabe respekt om børns rettigheder i de dagligdags beslutninger i forvaltningerne og på institutioner, hvor børn og unge færdes. Fx vil en børneombudsmand kunne bede en kommune om at få tilsendt samtlige folkeskolars mobbepolitikker – ikke bare for at se, om de lever op til lovens krav, men også for at kunne vurdere, om loven på området er tilstrækkelig i forhold til, om den rent faktisk fungerer for de børn, den skal beskytte. Et børneombud vil også kunne tage på besøg på socialpædagogiske opholdssteder, i børnehaver, på erhvervsskoler og alle andre steder, hvor der kan være behov for at styrke fokus på børns ret til at blive behandlet, så deres trivsel, udvikling og udfoldelsesmuligheder sikres bedst muligt.

Begge dele – inkorporering af konventionen og en børneombudsmand – vil for alvor kunne sætte skub i en ny, rettighedsorienteret og målrettet indsats til fordel for de udsatte børn i Danmark.

Afslutningsvis vil jeg understrege, at når jeg er så optaget af rettighedsaspektet, er det ikke fordi, det er en ret at få ret. Det er, fordi FN's Børnekonvention er et sæt rettigheder, der rummer de mest balsale behov, et barn skal have opfyldt for at få et godt børneliv og i sidste ende blive et voksent afbalanceret menneske, der er i stand til at forsørge sig selv og sine – samt yde et aktivt bidrag til samfundet.

At forske i følger af krig

Hvad gør det ved en soldat at være udsendt på international mission for Danmark? Det spørgsmål er kernen i et stort forskningsprojekt på SFI. At besvare det er lidt af en metodisk udfordring.

AF TRINE JØRGENSEN

Hvordan bliver danske soldaters psykiske og fysiske helbred påvirket af at være udsendt på internationale missioner? Hvilke sygdomme har de, hvilke dødsårsager kan der være, og hvor mange begår selvmord? Hvor mange stifter familie, og hvor mange bliver skilt? Hvor mange tager en uddannelse, hvor mange gør karriere, og hvor mange bliver arbejdsløse?

Det er nogle af de spørgsmål, SFI's forskere håber på at besvare i projektet "Danske hjemvendte soldater". Projektet er bestilt af den selvstændige, private fond Soldaterlegatet, og blev skudt i gang i foråret 2010. Til rådighed har forskerne bl.a. registerdata for knap 27.000 danske soldater, der har været udsendt for Danmark siden 1992. Soldaternes familiebaggrund, deres uddannelse og deres kontakt med sundhedsvæsen og sociale myndigheder er blandt de registrerede data – alt sammen totalt anonymt. Desuden vil forskerne gennemføre en stor spørgeskemaundersøgelse blandt nuværende og tidligere udsendte.

METODISKE UDFORDRINGER

Det er første gang, man i Danmark gennemfører et studie i denne størrelsesorden om konsekvenserne af de danske militære missioner i udlandet. Og projektet stiller SFI's forskere over for en række metodiske udfordringer. For hvordan afgør man, hvilke begivenheder i en hjemvendt soldats liv, der skyldes oplevelserne i felten, og hvilke der måske skyldes helt andre ting? Og hvilken rolle spiller de begivenheder, der førte op til udsendelsen – soldatens baggrund, uddannelse, hvorfor han meldte sig og hvilken type mission han tog på? Det er nogle af de spørgsmål, forskerholdet står over for.

Senest har de gennemgået en række tidligere undersøgelser af soldaterliv i ind- og udland. Resultatet udkom i rapportform i november – den anden af projektets i alt fire planlagte rapporter. Det har gjort det kommende arbejde mere klart for forskerne, fortæller seniorforsker Stéphanie Vincent Lyk-Jensen, som leder projektet.

"Det er vigtigt i al forskning, at man fra starten ved, hvilke faktorer, som kan have betydning for resultatet. Litteraturstudiet har givet os et klarere billede af nuancerne på området," siger hun.

FRA FREDSBEVARENDE TIL FREDSSKABENDE

Forskningsprojektet dækker en periode på 18 år – fra 1992 til 2009. I den tid har Danmark været involveret i meget forskellige internationale missioner: Fra de fredsbevarende i ex-Jugoslavien til de fredsskabende i Irak og Afghanistan. Det kan have betydning for, hvordan soldaterne bliver påvirket af deres tid i felten.

"De soldater, der blev sendt til Kosovo og det tidligere Jugoslavien, havde typisk ikke så meget mulighed for at intervenere direkte i konflikten. De var tvunget til at være passive, og meget tyder på, at det kan give anledning til traumer. I de nuværende missioner er der mange kamphandlinger, men man ved det, og man kan handle på det. Det må påvirke mennesker anderledes," fortæller Stéphanie Vincent Lyk-Jensen.

I spørgeskemaet til soldaterne vil forskerne bl.a. spørge til, hvilken funktion de har haft under udsendelsen, hvilken enhed de har arbejdet i, og hvor ofte de skulle ud af lejren. Med det kan de danne sig et indtryk af, hvor voldsomme soldaternes oplevelser har været, og hvor mange egentlige kamphandlinger de har deltaget i. De oplysninger kan så sammenholdes med data om deres liv efter hjemkomsten.

En del soldater har desuden været udsendt flere gange: De 27.000 soldater, der deltager i undersøgelsen, har i alt været på ca. 50.000 missioner. Også det må tages i betragtning.

VALG OG VILKÅR

Det kræver noget særligt at melde sig til at rejse til en krigszone, med alt hvad det indebærer af farer og risici. Soldaterne melder sig frivilligt til udsendelse, men skal også gennem en godkendelsesprocedure, før de bliver sendt ud. Den proces – og måden, forsvaret rekrutterer soldater på i det hele taget – har ændret sig en del i den tid, undersøgelsen drejer sig om. Dertil kommer, at soldaterne er ansat på forskellige vilkår; nogle i kort tid, nogle med henblik på en karriere i forsvaret. Alt dette gør, at det er mennesker med forskellige baggrunde og livssituationer, der er blevet sendt på internationale missioner for Danmark. Og det betyder noget, når forskerne skal vurdere følgerne af udsendelsen, for forskellige folk reagerer måske ikke ens på de samme oplevelser.

Når det drejer sig om soldaternes baggrund, er det svært at trække på den internationale forskning, fortæller Stéphanie Vincent Lyk-Jensen. Der er nemlig stor forskel fra land til land på, hvilke befolkningsgrupper der typisk bliver soldater.

"Det er vanskeligt at sammenligne danske soldater med andre nationaliteter. I USA er det fx folk fra de svageste grupper, som melder sig til militærtjeneste, fordi det næsten er det eneste alternativ, de har. Vi skal selvfølgelig undersøge, hvem der er, der melder sig i Danmark, men man må nok sige, at det danske samfund er meget anderledes end det amerikanske på det her punkt."

KONTROLGRUPPEN

Forskerholdet skal desuden etablere en kontrolgruppe, som de kan holde deres resultater op mod – en gruppe, som ligner soldaterne, men som ikke har været udsendt på militære missioner. Kun på den måde kan man sikre, at de forhold, man finder for de udsendte, vitterligt hænger sammen med, at de er udsendt, og ikke ville være sket alligevel.

"Man kan ikke bare tage en gruppe, der adskiller sig så meget fra befolkningen, og sammenligne dem med os andre. Man må forstå hvem de er, og lave en kontrolgruppe, der ligner dem – ellers sammenligner man æbler med pærer," siger Stéphanie Vincent Lyk-Jensen.

Den oplagte løsning er at have en kontrolgruppe af soldater, som endnu ikke har været udsendt på mission. Men om det er muligt, ved forskerholdet ikke endnu. Foreløbig er der nok andet at tage fat på:

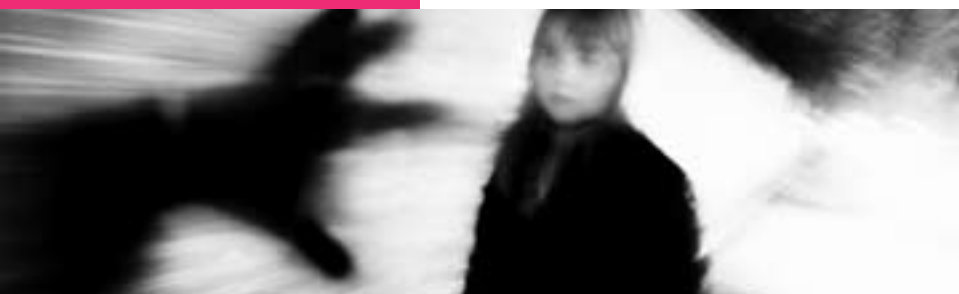
"Vi har den lange periode, som studiet omhandler; vi har soldater, der blev sendt på forskellige typer missioner; vi har en udvælgelsesproces, der har ændret sig, og så har vi kategorier af soldater og kontrakter. Så der er mange forskellige ting, vi skal kigge på. Det bliver spændende!" slutter Stéphanie Vincent Lyk-Jensen.

Lyk-Jensen S.V., Jacobsen, J. & Heidemann, J.: Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie. SFI 10:27, ISBN 978-87-7487-989-3, netpublikation – kan hentes gratis på sfi.dk

En professionel familie

Når en kvinde forlader et krisecenter for at starte et nyt liv uden en voldelig mand, har hun hårdt brug for hjælp og støtte. Det får hun via det såkaldte efterværn, hvor en kontaktperson fra centret følger kvinden i en periode. I en ny rapport fra SFI fortæller voldsramte kvinder om deres oplevelse af efterværnet.

AF TRINE JØRGENSEN

Christensen, E., Lindstrøm, M. & Møhlholt, A.K: Efterværn for voldsudsatte kvinder. SFI 10:23, ISBN 978-87-7487-985-5, kr. 100

"Man har jo siddet i den der onde cirkel i mange år, og tankerne kører hele tiden: 'Hvordan klarer jeg det her? Det gør jeg jo ikke. Jeg bliver nødt til at vende tilbage til det gamle, de trykke rammer, der ved jeg, hvad jeg har. Jeg ved ikke, hvad jeg får.'"

Sådan beskriver en kvinde den følelse, hun stod med, da hun forlod et krisecenter for at starte et nyt liv efter at have forladt sin voldelige mand. Det kan virke uoverskueligt at bygge en ny hverdag op alene: Etablere et hjem, få økonomien i orden, få en skilsmisse, skabe nye, trykke rammer for sine børn og meget andet.

Her er det en stor hjælp, når krisecentret tilbyder det såkaldte efterværn – en periode, hvor en ansat fra centret følger og støtter kvinden. Det gør 25 af Danmarks 36 krisecentre. SFI's forskere har talt med ansatte, frivillige og brugere på fem af dem.

PRAKTISK HJÆLP OG PERSONLIGE SAMTALER

Kvinderne fortæller, at det især er i kontakten til myndighederne, de har brug for hjælp. Gennem efterværnet kan de få en frivillig bisidder med til møder, eller i nogle tilfælde få professionel hjælp, fx en jurist til at hjælpe i

en skilsmissegang. Det er vigtigt, for "du er oppe imod et system, der ikke fungerer", som en af kvinderne udtrykker det. Det kan være svært at finde rundt i rettigheder og pligter, når alt er nyt og hverdagen er kaotisk.

En anden hjælp er de personlige samtaler med ansatte eller frivillige, som kan fortsætte, efter kvinderne forlader centret. Ofte har kvinderne dog mere brug for at tale med en professionel psykolog om deres oplevelser. De har ikke ret til gratis psykologbistand, men må finde pengene via forskellige støtteordninger.

Det er for dårligt, mener de. "Bare fordi man frivilligt har indgået et ægteskab, og frivilligt er blevet i det, giver det da ikke en mindre ret til at få hjælp," siger en af kvinderne. Man får krisehjælp for ting som ulykker og trafikuheld, siger hun, så hvorfor ikke, når man er voldsramt?

VIDERE FRA VOLDEN

Centrene tilbyder også ofte netværksgrupper, hvor kvinderne kan møde andre i samme situation. Men det er ikke altid det, man har brug for, fortæller kvinderne. Man har simpelthen lyst til at komme videre, og møde nogen, som man har noget andet til fælles med end volden. Skal man deltage i en gruppe, skal den være styret af en professionel og køre i en begrænset periode.

Derimod vil mange kvinder gerne komme til de udflugter og fester, som centrene laver for tidligere beboere. Især dem med børn har stor glæde af arrangementerne. De giver børnene en mulighed for at mødes med andre i samme situation.

EN PROFESSIONEL FAMILIE

En ting er kvinderne helt enige om: Det er tilliden, der er det afgørende. Den tillid, der allerede skabes, når man kommer til centret for første gang, og bliver lyttet til, forstået og troet på. Det er den der gør, at man også har lyst til at bede om hjælp, når man har forladt centret – og at man føler sig fri til at give slip, når man er klar.

"Altså, det bliver på en måde en ekstra familie et eller andet sted i en periode af ens liv, og når det så er overstået, og man er blevet stærk nok til at komme videre, så kan man sagtens cutte forbindelsen uden at have dårlig samvittighed over det," siger en af kvinderne.

Indtil det sker, er det vigtigt, at centrene gør opmærksom på, at de altid findes og kan kontaktes. Kvinden fra starten af denne artikel siger det sådan her: "Efterværn er en af de bedste ting, så man skal gøre meget klart for kvinderne, at det tilbud er der. (...) Ring og hør, hvordan de har det. Spørg dem, om det går godt. (...) Få dem til at sætte nogle tanker i gang og få øjnene op for, at de er meget mere værd."

DET ER TILLIDEN, DER ER DET AFGØRENDE. DEN TILLID, DER ALLEREDE SKABES, NÅR MAN KOMMER TIL CENTRET FOR FØRSTE GANG, OG BLIVER LYTTET TIL, FORSTÅET OG TROET PÅ.

Jeg vil gøre noget for mit liv

Social- og sundhedshjælper eller pædagog. Det er de absolutte topscorere, når kvinder med etnisk minoritetsbaggrund flytter til Danmark som voksne og skal vælge en dansk uddannelse. For hver ti af dem, som gennemfører en dansk erhvervsuddannelse, vælger de fire at blive sosu-hjælpere. En af dem er Tina fra Ghana.

AF TRINE JØRGENSEN

"Jeg er god til at arbejde med mennesker, og som social- og sundhedsassistent kan jeg altid få et job. Og jeg vil hellere have en uddannelse og et arbejde end at sidde derhjemme og få bistand."

Sådan siger Tina på 39 år. Hun er fra Ghana og kom til Danmark for 12 år siden for at være sammen med sin britiske mand. I dag er hun enlig mor til tre børn på 5, 10 og 16 år, og i gang med uddannelsen som social- og sundhedsassistent på Social- og Sundhedsskolen i det indre København. Grunduddannelsen som sosu-hjælper har hun allerede i hus.

POPULÆRE UDDANNELSER

Det uddannelsesvalg er hun ikke alene om. En ny rapport fra SFI følger de etniske minoriteter i Danmark gennem uddannelsessystemet, fra folkeskolen til de videregående uddannelser. Et af rapportens mere overraskende resultater handler om de kvinder, der som Tina er kommet

"AT SÅ MANGE VÆLGER SOCIAL- OG SUNDHEDSUDDANNELSEN, OG KOMMER I JOB BAGEFTER, ER JO BARE DEJLIGT. VI HAR MANGE MED ANDEN ETNISK BAGGRUND PÅ SKOLEN, OM DET SÅ ER 1., 2. ELLER 3. GENERATION." VINNI AHL KJÆRSGAARD, SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLEN, KØBENHAVN

tiltrækker kvinderne: Social- og sundhedsområdet og det pædagogiske arbejde. Blandt dem, der tager en erhvervsuddannelse, vælger op mod 40 % at blive social- og sundhedshjælpere – og blandt dem, der tager mellemlange uddannelser, bliver halvdelen pædagoger.

Det er kloge valg, viser tallene i rapporten. Kvinderne kommer nemlig i arbejde i stort tal, og klarer sig dermed gennemgående bedre på arbejdsmarkedet end de mænd, der er kommet til Danmark som voksne i den samme periode.

INTEGRATION Gennem UDDANNELSE

Undersøgelsens resultater glæder uddannelses- og udviklingschef på Tinas skole, Vinni Ahl Kjærsgaard:

"At så mange vælger social- og sundhedsuddannelsen, og kommer i job bagefter, er jo bare dejligt. Vi har mange med anden etnisk baggrund på skolen, om det så er 1., 2. eller 3. generation, og der er kommet flere inden for det seneste år."

Det skyldes blandt andet, fortæller Vinni Ahl Kjærsgaard, at der fra forskellige sider er gjort et stort benarbejde for at tiltrække etniske minoriteter til uddannelsen.

"Der har været flere kampagner om uddannelsen, som har været målrettet ansøgere med anden etnisk baggrund – også fordi man gerne ser, at der sker en integration gennem uddannelsen," siger Vinni Ahl Kjærsgaard.

JOB MULIGHEDER OG ARBEJDS TIDER

For Tina har vejen til social- og sundhedsuddannelsen været lang. I Ghana gik hun i gymnasiet og tog efterfølgende en sekretæruddannelse, men den er svær at bruge i Danmark på grund af sproget. Så da hun kom til Danmark, måtte hun ud på det ufaglærte arbejdsmarked.

"Jeg arbejdede i 7 år som rengøringsassistent på et kontor, da jeg kom hertil. Så fik jeg allergi af mit arbejde og tænkte: 'Jeg må gøre noget for mit liv og tage en uddannelse.' Jeg har mange veninder, som har taget social- og sundhedsuddannelsen og som fortalte, at man godt kan få arbejde bagefter," fortæller Tina.

Det virkede som et naturligt valg, synes hun:

"Jeg er meget glad for at arbejde med mennesker. Det handler også om min baggrund, for i mit land er man meget sammen i familien, man passer måske sin mormor eller sit søsterbarn, og det er jeg god til."

Som enlig mor er det også vigtigt for Tina, at hun kan få et job med fornuftige arbejdstider, når hun er færdig

med uddannelsen. Blandt andet derfor vil hun ikke være sygeplejerske, selvom det faktisk var det hun drømte om, da hun var barn. Nu har Tina andre planer: Når hun er færdig som social- og sundhedsassistent, vil hun gerne tage et kort laborantkursus, der kvalificerer hende til flere opgaver i sit arbejde.

ALLE BIDRAGER MED NOGET

Foreløbig venter der Tina halvandet år på skolebænken og to praktikophold, før hun kan kalde sig social- og sundhedsassistent. Hun har allerede været i den første praktik, som foregik på Bispebjerg Hospital. Det var første gang, Tina prøvede at arbejde på hospital, og det gik rigtigt godt.

"Alle var meget søde, og hvis jeg var i tvivl om noget, kunne jeg altid spørge, og så forklarede de det," fortæller hun.

Vinni Ahl Kjærsgaard fortæller, at mange fra Tinas hold kom glade tilbage fra deres praktik med gode oplevelser i bagagen. Generelt er det hendes indtryk, at læringen går begge veje, når de etniske minoriteter kommer ud på arbejdspladserne i sundhedssektoren:

"Det gode ved den her uddannelse er jo, at du jo også bidrager med noget, når du spørger og viser interesse og engagement, og måske kommer med nogle andre måder at se, hvordan man kunne være sammen med mennesker."

For Tina er der ingen tvivl om, at uddannelse er vejen frem:

"Min ældste dreng går i gymnasiet, og jeg siger tit til ham: 'Du har mulighederne. Jeg er gammel, men jeg går stadig i skole, fordi jeg gerne vil gøre noget for mit liv. Det skal du også, for det er meget vigtigt.'"

Jakobsen, V. & Liversage, A: Køn og etnicitet i uddannelsessystemet – litteratur-studier og registerdata. SFI 10:29, ISBN 978-87-7487-991-6, kr. 176

Integration af blinde taber terræn

Blinde har generelt en god barndom uden flere problemer end seende børn. Men i takt med at blinde bliver teenagere og voksne, så vokser også problemer og uligheder frem set i forhold til deres jævnaldrende uden synshandicap. I løbet af de sidste 30 år er udviklingen for voksne blindes trivsel og vilkår på flere områder gået den forkerte vej.

AF CARSTEN WULFF

Der er ikke mange børn i Danmark, der fødes blinde. Det er sjældent mere end 5 pr. år. Men medfødt blindhed har en væsentlig betydning for, hvordan man kommer til at leve med sit synshandicap, i modsætning til hvis man mister synet undervejs i livet. Det kræver noget ganske særligt af en person at kompensere for et synshandicap, hvis man aldrig har fået synsindtryk af omverdenen. Og det kræver indlæring at kunne kompensere for synet – og en anderledes indlæring og træning, hvis man aldrig har haft det – hvis man skal kunne deltage i samfundslivet som alle andre.

Blinde og svagsynedes trivsel og vilkår er emnet for to rapporter, som SFI har lavet for Socialministeriet og Dansk Blindesamfund. Rapporterne fokuserer netop på de barrierer, der møder blinde og svagtseende, og som har konsekvenser for deres deltagelse i samfundslivet og deres almene trivsel. Den ene rapport handler om blinde børn, den anden om blinde voksne.

BLINDE HAR EN GOD BARNDOM

Rapporten om blinde børn viser, at blinde børn gennemgående har en god barndom og ikke har flere problemer end seende børn. De opdrages på samme måde som seende børn, men får til gengæld ikke stillet de samme krav som seende børn. I skolen har de sjældent problemer med koncentration, sprog eller tale, som mange seende børn har. Alligevel giver forholdsmæssigt flere blinde end seende børn udtryk for, at de klarer sig dårligt i skolen, og at de ikke bryder sig om at gå i skole.

FRA KOSTSKOLE TIL ENKELTINTEGRATION

I dag har blinde børn deres opvækst i hjemmet hos deres forældre og går i almindelig skole sammen med seende børn. Alt er lagt an på, at blinde børn skal have så normal en opvækst som muligt, ligesom alle andre børn i deres familier og med deres venner.

Sådan har det ikke altid været. Frem til 1960'erne var det udbredt at sende blinde børn på kostskole kun for blinde og bl.a. her lære dem punktskrift og undervise dem ud fra en blindeverden. Men siden er det blevet almindeligt at anvende såkaldt enkeltintegration, hvor blinde børn bor hos deres forældre og har deres skolegang sammen med seende børn. I skolen får de faglig hjælp fra en støtte-lærer. Hensigten med enkeltintegrationen er at modvirke isolering i en blindeverden og fremme et integreret liv i samfundet.

Rapporten viser imidlertid, at enkeltintegrationen ikke er uden problemer. Ved at placere blinde børn i et skolemiljø blandt seende og i hjemmet give dem en opdragelse som alle andre børn, så skaber det forventninger hos de blinde børn om at leve et fuldt integreret liv i samfundet som voksne. Endvidere tyder det på, at metoden med enkeltintegration forsømmer at give de blinde børn de forudsætninger, der skal til, for at kunne realisere ønskerne til og forventningerne om at leve et voksenliv fuldt integreret blandt seende.

Seniorforsker Steen Bengtsson, der har ledet undersøgelsen, nævner et problem, der knytter sig til opvæksten i hjemmet:

"At give blinde børn en moderne opdragelse på samme måde som seende, altså fx med få krav og med mere vægt på den gode uforpligtende barndom end på forberedelse til voksenlivet, det fungerer tilsyneladende ikke så godt. Det kan gå for seende børn, fordi de alligevel tilegner sig færdigheder til voksenlivet hen ad vejen. Men det er ikke så let for blinde børn."

BRUG FOR INDLÆRING AF FÆRDIGHEDER

Blinde børn har i højere grad brug for indlæring til noget af det, som seende børn tilegner sig i opvæksten. Det gælder fx at klare sig selv uden for hjemmet – selv at kunne finde rundt til venner. Blinde børn bliver i højere grad end seende børn hentet og bragt til og fra hjemmet, og de får i højere grad kammerater på besøg i deres eget hjem end de kommer på udebesøg.

Hans Rasmussen, der er formand for Dansk Blindesamfunds uddannelses- og beskæftigelsesudvalg hæfter sig også ved de skift, der har været i børneopdragelse og i det faktum, at forældre til blinde børn af den grund måske ikke i samme grad træner deres børn som tidligere. Han siger:

"De færdigheder, du som synshandicappet skal lære for at kompensere for dit handicap resten af dit liv, dem får du ikke, hvis ikke du får det trænet allerede i barndommen. Det er den træning og de færdigheder, vi er bange for, at blinde børn ikke længere får i tilstrækkeligt omfang. Og det skyldes i høj grad den måde, samfundet er indrettet på, og den måde, børneopdragelsen er i dag."

Hans Rasmussen nævner en række færdighedsområder, man som blind er nødt til at tilegne sig, fx i den sociale omgangsform, og som man må have hjælp til at lære.

"Du skal lære at reagere som andre, så du ikke skiller dig ud. Som blind er det fx mest logisk at vende øret mod den, der taler, eller kigge tomt frem. Men seende vender ansigtet mod den, der taler. Hvis blinde ikke bliver opdraget til at tænke på den slags, så følger de deres logik i forhold til at lytte, hvilket måske sender et forkert signal til den seende. Den blinde kommer til at virke unormal eller måske ligefrem dum," siger Hans Rasmussen og tilføjer, at det netop er mange små færdigheder, det er vigtigt at

blive oplært i som barn for at kunne gebærde sig på lige fod med andre.

"Det er vigtigt at fastholde og konsolidere indsatsen fra offentlig side til at guide forældre til at give blinde børn den rette træning, så de kan få en funktionel tilværelse. Der skal fortsat sættes ind gennem ungdomsarbejde og med støtte til forældreforeningen, så man også gennem teenageårene kan blive trænet på rette vis," siger han.

INTEGRATIONEN FALMER I TEENAGEÅRENE

Rapporten viser da også, at blinde børn har svært ved at fastholde kammeratskaber fra de små skoleklasser, når de kommer i teenagealderen. De deltager ikke i samme omfang i de seende børns aktiviteter, herunder at se tv. Og

FOR FÅ ÅRTIER SIDEN UDDANNEDE BLINDE SIG I NÆSTEN SAMME OMFANG SOM SEENDE. I DAG ER DET I FORHOLD TIL OMFANGET FOR SEENDE KUN OMKRING EN TREDJEDEL AF DE BLINDE OG SVAGT-SEENDE, DER TAGER EN UDDANNELSE.

afhængigheden af støttelæreren kan virke hæmmende for kontakten mellem den blinde og de seende i en klasse. I stedet udvikler de blinde børn venskaber med andre blinde, som de træffer på kurser eller igennem Dansk Blindesamfunds ungdomsorganisation. De fastholder venskaberne via nettet og i aktiviteter specielt for blinde.

De blinde børn er vokset op med ambitioner om at kunne klare sig selv, tage en uddannelse og have et arbejde på almindelige vilkår, men det er usikkert, om blinde børn bliver rustet godt nok til et integreret voksenliv blandt seende. Udviklingen i teenageårene modarbejder integrationen.

BLINDE DROPPER UD AF UDDANNELSESYSTEMET

Et tydeligt tegn på problemerne med integrationen i et voksenliv på lige vilkår med seende finder man på uddannelsesområdet. Blinde og stærkt svagsynede taber terræn, når det drejer sig om at tage en uddannelse. For få årtier siden uddannede blinde sig i næsten samme omfang som seende. I dag er det i forhold til omfanget for seende kun omkring en tredjedel af de blinde og svagtseende, der tager en uddannelse. Seniorforsker Steen Bengtsson siger om det vigende omfang af uddannelse:

"Uddannelse er en vigtig ressource, som har betydning på flere forhold. Har du en uddannelse, så øger den dine beskæftigelsesmuligheder, og den betyder statistisk set også, at du er sundere og har et bedre helbred, end hvis du ikke har en uddannelse. Og den styrker dine muligheder for at tage del i samfundet på forskellig vis. Derfor er det også bekymrende, når vi ser, at en gruppe i samfundet uddanner sig mindre end tidligere."

FÆRRE BLINDE I JOB

Antallet af blinde i beskæftigelse er meget lavt, og det gælder både i sammenligning med seende og med andre handicapgrupper. De fleste blinde og stærkt svagsynede har fået førtidspension og det til trods for, at mange af dem ville være i stand til at arbejde. De, der ønsker arbejde, er først og fremmest dem, der tidligere har været i arbejde, og dem, der har en uddannelse.

Nogle af de erhverv, som blinde traditionelt har beskæftiget sig med, som fx håndværk, er uddøende, og brugen af it kræver andre færdigheder og måske nogle, som er mere tidskrævende for blinde at tilegne sig end for

seende. Det gør det vanskeligt for blinde at konkurrere om arbejdspladserne. Desuden går udviklingen på disse beskæftigelsesområder så stærkt, at det kan være ekstra svært for blinde at følge med – at nå at tilegne sig viden før den er forældet.

Hans Rasmussen fra Dansk Blindesamfund synes, det især for handicappede er et problem, at der i de senere år i samfundet er blevet fokuseret på den gymnasiale og den akademiske uddannelse, mens håndværket er ved at forsvinde.

"Vi har ikke alle de samme kompetencer. Prioriterer vi kun boglig viden, vil det stille den mere manuelt orienterede handicappede dårligere end den seende. Den manuelle virksomhed til glæde for handicappede bliver ikke holdt ved lige," siger han, og efterlyser en målrettet indsats for at designe manuelt orienterede jobs, hvor der fokuseres mere på handicappedes og specielt blindes kompetencer.

Bengtsson, S., Cayuelas Mateu, N. & Høst, A: Blinde børn – Integration eller isolation? SFI 10:16, ISBN 978-87-7487-978-7, kr. 140

Bengtsson, S., Cayuelas Mateu, N. & Høst, A: Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse. SFI 10:17, ISBN 978-87-7487-979-4, kr. 120

Førtids- pensionist på deltid

Omkring 240.000 danskere er på livsvarig førtidspension på grund af nedsat arbejdsevne. Men hver femte vil gerne i job igen. Førtidspensionisterne må dog selv tage initiativet. Systemet stiller ikke krav om jobsøgning, og jobcentrene har ikke ressourcer til at hjælpe førtidspensionisterne.

AF CARSTEN WULFF

Lise er 34 år, bosat i Århus og førtidspensionist. Hun arbejdede tidligere som pædagog, men gik i 2002 ned med stress pga. mobning på arbejdspladsen. Det udløste i 2005 en førtidspension. Hun havde svært ved at acceptere sin sygdom, og at førtidspensionen var det bedste for hende på det tidspunkt. Efter godt to år begyndte hun igen at få tanker om muligheden for at komme i gang igen og komme tilbage på arbejdsmarkedet.

ARBEJDET ER FOR MANGE EN DEL AF EN NORMAL TILVÆRELSE

Hun er langt fra et særsyn blandt gruppen af førtidspensionister. Af årbogen *Virksomheders sociale engagement 2010*, som SFI står bag, fremgår det, at hver femte

"DET BEDSTE FOR MIG VED AT ARBEJDE, DET ER, AT JEG HAR NOGET AT STÅ OP TIL OM MORGENEN. JEG FØLER, AT JEG KAN BRUGES. MIN LIVSKVALITET ER BLEVET MEGET BEDRE." LISE, FØRTIDSPENSIONIST

førtidspensionist uden beskæftigelse godt kan tænke sig at få et arbejde. Grunden til dette er et udtalt ønske om at leve en normal tilværelse. Og en normal tilværelse i Danmark er for mange ensbetydende med, at man har et arbejde.

Spørgsmålet er så, om de faktisk kan klare et arbejde. Førtidspensionisterne mener selv, at de største barrierer for at få et job ligger hos dem selv og ikke på arbejdspladserne. Det er deres fysiske og psykiske handicap, der er afgørende for, at de ikke er i beskæftigelse og ikke er i fleksjob, men i stedet er tilkendt førtidspension. 4.831 personer er ansat i skånejob.

SKÅNEJOB ELLER DELTIDSARBEJDE ER MULIGHEDER – IKKE KRAV

Førtidspension er i dag en livsvarig ydelse, som kan tildeles til personer, der ikke er i stand til at arbejde i ordinære job eller i støttede job som fleksjob. Der er ikke noget krav

om, at førtidspensionister skal forsøge helt eller delvis at genindtræde på arbejdsmarkedet. Der er heller ikke nogen, der har pligt til at agere aktivt i forhold til førtidspensionisternes jobmuligheder. Ønsker man selv som førtidspensionist at arbejde mere eller mindre er muligheden til stede, men kan kun ske på eget initiativ.

Dette kan blive ændret, hvis man reformerer lovgivningen på området. Der er fra politisk side ønske om at fravige de livsvarige førtidspensioner og åbne mulighed for, at man kan revurdere arbejdsevnen hos førtidspensionsmodtagere efter en årrække. Det sker som led i flere tiltag til at sikre, at flere personer bevarer en tilknytning til arbejdsmarkedet. Et stigende antal unge mennesker får i dag tilkendt førtidspension, og der er mulighed for, at i hvert fald nogle af disse efter en periode kan få det bedre og måske kan genindtræde på arbejdsmarkedet i en eller anden form.

EN SÅRBAR GRUPPE, DER KRÆVER HENSYN OG TOLERANCE

Det er førtidspensionisternes handicap, der skal tages hånd om i forhold til at øge deres beskæftigelsesmuligheder. Og der er tale om en sårbar gruppe. Det betyder også, at virksomheder, der har en førtidspensionist ansat eller overvejer at ansætte en i et skånejob, må være forberedt på, at det kræver særlige hensyn eller måske medfører problematiske forhold. Arbejdsnedsættelsen er jo betydelig, og den kan være af både psykisk og fysisk karakter.

"Vi skal huske, at der er en grund til, at folk har fået førtidspension. Det er ikke en foræring. Man skal igennem en benhård vurdering med arbejdsprøvelse og revalidering, før man eventuelt kan blive erklæret uarbejdsdygtig og berettiget til førtidspension. Det er ikke nemt at få førtidspension. Så bliver man tilkendt førtidspension, så er det fordi, man har en varig nedsættelse af arbejdsevnen, så man ikke kan arbejde i almindelige job eller i fleksjob," siger seniorforsker Helle Holt, der har ledet SFI's undersøgelse af virksomhedernes sociale engagement.

Vejen ind i et job kan derfor meget vel være vanskelig og krævende for en førtidspensionist.

NOGET AT STÅ OP TIL

Lise kontaktede spillestedet Vestergade 58, da hun vidste, at de benyttede sig af frivillig arbejdskraft til fx at passe baren og garderoben. Det viste sig at være en god idé for hende.

"At arbejde i Vestergade 58 var rigtig godt for mig, fordi det var en måde at komme i gang på, og det var uforpligtende. Man får jo ikke løn for at være der. Men man kommer alligevel ud," siger hun.

På et tidspunkt blev hun gjort opmærksom på, at Århus Kommune havde afsat puljemidler til at få flere førtidspensionister i arbejde. Hun kontaktede kommunen og fik tilbudt et job som telefonpasser på en skole et par timer hver eftermiddag. Det var en god start på at komme tilbage på arbejdsmarkedet. Hun søgte siden gennem et jobopslag en stilling som butiksassistent i en tøjbutik og blev timeansat 12 timer om ugen.

"Det bedste for mig ved at arbejde, det er, at jeg har noget at stå op til om morgenen. Jeg føler, at jeg kan bruges. Min livskvalitet er blevet meget bedre. (...) Det der med at føle, at der stadig er brug for en, og at der er noget man kan finde ud af, og at man kan være en del af en social relation."

INITIATIV I 16 KOMMUNER GIVER ERFARINGER

Lise fortæller sin historie i en video på websiden foertidspensionister-i-job.dk, om det at blive førtidspensionist, men samtidig have lysten til at arbejde og til at bidrage med det, hun kan give. Websiden er en del af *Initiativ for førtidspensionister, der ønsker at arbejde*, som er et led i regeringens handicapstrategi *Handicap og Job* fra 2009.

16 kommuner deltager i initiativet, som er placeret i kommunernes jobcentre, og som udføres i samarbejde med rådgivningsfirmaet DISCUS. Initiativet er støttet af Arbejdsmarkedsstyrelsen og løber frem til oktober 2011. Målet er at udvikle og afprøve kommunernes procedurer for at hjælpe førtidspensionister med afklaring og job-søgning.

I Århus Kommune, som er en af de 16 kommuner, har man bl.a. sendt breve ud til alle førtidspensionister under 50 år med oplysning om deres muligheder og rettigheder, herunder at de gerne må have et arbejde ved siden af pensionen, men at der ikke er noget krav om, at de skal søge et. Med brevet følger et klippekort til fem samtaler med en vejleder i et jobcenter. Det kan bruges til yderligere at afklare mulighederne og fx økonomiske konsekvenser, hvis man som førtidspensionist vil prøve at få et skånejob eller måske søge deltidsbeskæftigelse.

I de fleste kommuner skal indsatsen bygges op fra bunden, da jobformidling til førtidspensionister ikke er en lovpligtig opgave for jobcentrene.

JOBCENTRENE PRIORITERER IKKE FØRTIDSPENSIONISTERNE

En anden ny SFI-undersøgelse af sygemeldte og førtidspensionister med handicap viser også, at jobcentrene nedprioriterer deres indsats over for førtidspensionister. SFI har interviewet 12 medarbejdere i tre jobcentre om deres syn på beskæftigelsesindsatsen over for sygedagpengemodtagere og førtidspensionister med handicap. Og de interviewede fortæller, at beskæftigelsesindsatsen over for førtidspensionister bliver nedprioriteret. Der er ikke ressourcer til opsøgende arbejde over for denne gruppe.

AKTIVERING GIVER KOMMUNEN MERE I KOMPENSATION FRA STATEN

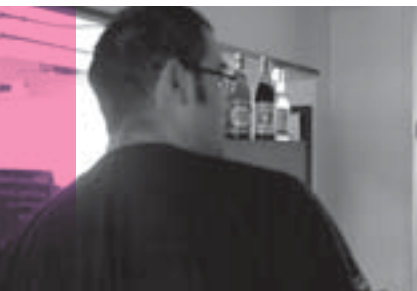
Jobcentermedarbejderne oplever, at de er underlagt et meget stort tidspres i deres sagsbehandling. I sygedagpengesager er det bl.a. et lovkrav, at kommunen skal følge op inden for 9 uger. Desuden er statens refusion til kommunen på 65%, hvis den sygemeldte er kommet i aktivering, men kun 35% hvis den sygemeldte ikke er. Det medfører, at medarbejderne prioriterer ressourcerne på at få de sygemeldte i aktivering eller i job. Og det tager ressourcer fra andre tiltag.

"Der er fokus på rettidighed, der er fokus på, at kommunen skal have refusionerne, og det gør, at der også er meget mere fokus i sagsbehandlernes bevidsthed på sygedagpengemodtagerne. (...) Der ligger jo ikke noget krav om, at førtidspensionisterne skal ud og være aktive. Deres sag er mere eller mindre afsluttet. Så sagsbehandlernes laver ikke noget opsøgende arbejde i forhold til fx at prøve at få førtidspensionister ind i en løntilskudsstilling. Når førtidspensionisterne selv henvender sig, støtter sagsbehandlernes dem så vidt muligt til at finde løntilskud. Men selv i de tilfælde har jobcentermedarbejderne sjældent tid til at udføre opsøgende arbejde i forhold til at finde

konkrete løntilskudsstillinger, fordi ressourcerne og fokus er på sygedagpengemodtagerne," siger seniorforsker Jan Høgelund, der er projektleder på undersøgelsen.

FØRTIDSPENSIONISTER MÅ SELV TAGE INITIATIV

Vil man som førtidspensionist gerne have et job i dag, så afhænger det af initiativet fra førtidspensionisten selv. Men jobcentermedarbejderne mener, at netop det oplysende og opsøgende arbejde vil kunne styrke førtidspensionisternes tilknytning til arbejdsmarkedet. Det viser eksemplet med Lise også, og det understøttes af de tiltag, der foreløbig er sat i værk under *Initiativ for førtidspensionister, der ønsker at arbejde*.

Thuesen, F., Holt, H., Jensen, S. & Brink Thomsen, L.: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2010*. SFI 10:28, ISBN 978-87-7487-990-9, kr. 170

Tørslev, M.K., Weibel, K. & Høgelund, J.: *Sygemeldte og førtidspensionister med handicap*. SFI 10:26, ISBN 978-87-7487-988-6, kr. 100

Da forskning mødte praksis

Den 2. november mødte ca. 160 pædagoger, socialrådgivere og andre praktikere op til SFI's konference "Børn med udfordringer" for at høre om den nyeste forskning om udsatte børn. Vi spurgte fem af dem, hvad de fik ud af dagen.

AF TRINE JØRGENSEN

Anne-Dorte Hestbæk, SFI

Mette Ove

Nicoline Lind-Holm Kuhnt

Mette Ove, forstander på Glostrup Observations- og Behandlingshjem

Hvorfor er du kommet i dag?

Fordi jeg synes det er særligt spændende område, ikke mindst i disse tider, Jeg vil gerne følge med i, hvilken vej vinden blæser og hvad der er fokus på generelt.

Hvad har været mest brugbart for dig i dagens program?

Det gjorde stort indtryk på mig at deltage i en workshop, hvor man havde kombineret en forsker med en praktiker. (Workshop om børn på behandlingshjem med Ph.d. Laila Dreyer Espersen og tidligere forstander for Villa Kokkedal, Trine Lindskov, red.) Det har jeg savnet i mange år, og det er en af de første gange jeg ser, at det for alvor virker – at forskning og praksis taler sammen, har interesse for hinanden og kan bruge hinanden. Ikke at der ikke er uenighed, og det må der gerne være, men det er vigtigt at tale om, hvordan kan vi bruge hinanden i de skridt, der så skal tages, frem for bare at konstatere at 'nå, det virker heller ikke'.

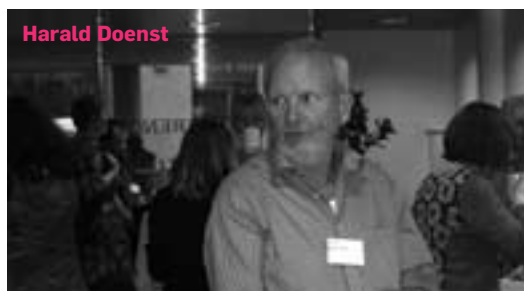
Nicoline Lind-Holm Kuhnt, udviklingskonsulent i BUPL Nordsjælland

Hvorfor er du her i dag?

Jeg arbejder til daglig med udvikling af pædagoguddannelsen og med, hvad pædagogens rolle skal være, også uden for institutionen – og derfor indirekte med udsatte børn og unge.

Hvad har været mest brugbart for dig i dagens program?

Jeg har lige været til en workshop om mobning, som bekræftede mig i, at effektmåling er vejen frem, også i forhold til at underbygge pædagogers faglighed. Vi arbejder selv meget med prøver og dokumentation og vil gerne implementere effektmåling i vores fag. Hvis vi kunne dokumentere pædagogens rolle og effekt, tror vi fagligheden ville få en anden betydning, også på det samfundsmæssige plan. Så hele diskussionen omkring dokumentation af effekter synes jeg var rigtig interessant.

Harald Doenst, tidligere socialchef i Hessen, Tyskland, medlem af IGFH

Hvorfor er du her i dag?

Jeg er her på vegne af IGFH (Internationale Gesellschaft für erzieherische Hilfen, red.), som er en international organisation for børns vilkår.

Hvad har været mest brugbart for dig i dagens program?

Det hele har været meget spændende. På det her område er Danmark jo næsten som Tyskland, men problemet er, at vi i Tyskland mest hører om erfaringer fra England og USA, men ingenting fra Danmark. Derfor er det godt at være her, og jeg overvejer at invitere en forsker til Tyskland for at fortælle mere.

Jette Larsen, specialkonsulent i Børns Vilkår

Hvorfor er du her i dag?

Jeg vil gerne møde fagfæller og netværke, og få noget ny viden om, hvad der sker på området.

Hvad har været mest brugbart for dig i dagens program?

Jeg synes Lisbeth Zornigs åbningstale (formand for Børnerådet og selv tidligere anbragt, red.) var rigtigt god. Det er altid fint med noget inspiration, og det synes jeg er noget af det, der er så vigtigt inden for vores fag: At der bliver begået nogle levende historier. Det er hun god til, uden at det bliver sentimentalt.

Claus Gosvig, chef for Center for Familiebehandling og Psykologisk Rådgivning i Københavns Kommune

Hvorfor er du her i dag?

For at få inspiration og input til, hvad der findes af forskning, som kan hjælpe mig til at argumentere for det område, jeg nu repræsenterer.

Hvad har været mest brugbart for dig i dagens program?

I en af workshopperne diskuterede vi familiebehandling kontra anbringelse på døgninstitutioner, og effektmåling af det. Det er en af de problemstillinger, vi står over for i Københavns Kommune, at man skærer kraftigt ned på anbringelserne mod at opgradere familiebehandlingen, så det var nyttigt for mig at høre om.

Man skal blive til noget

Amagerskolen i Skjern ligger i toppen blandt de skoler, der er bedst til få eleverne videre med en ungdomsuddannelse. Det viser en kortlægning af folkeskolens betydning for unges uddannelse, som SFI har lavet. "Her på egnen er holdningen, at man har sin plads i samfundet og udfylder den så godt, som man kan. Man skal blive til noget og klare sig selv," siger skoleleder Katja Uth.

AF ULLA HAAHR

Blandt de 200 bedste skoler i Danmark til at få eleverne videre i ungdomsuddannelse er der en overvægt af skoler i yder- og landkommunerne. Det viser en ny rapport fra SFI, der har set på folkeskolens rolle, når det handler om at få de unge elever videre i uddannelse.

Forskerne har set på, hvor mange elever fra 9. og 10. klasse, der går i gang med og gennemfører en ungdomsuddannelse. For at kunne sammenligne skolerne på en retfærdig måde bliver der bliver korrigeret for elevernes sociale baggrund.

Og blandt de 20 % bedste er skoler fra yder- og landkommuner overrepræsenterede – fx Ringkøbing Skjern Kommune, Lolland Kommune og Bornholms Kommune.

"Vi kan se, at skoler i yder- og landkommuner klarer sig bedre end skoler i mellem- og bykommuner, men denne undersøgelse kan desværre ikke svare på hvorfor. Vi ved ikke, om disse skoler er store eller små, men de har i hvert fald elever i 9. Klasse, så det er ikke de såkaldte 'fødeskoler' kun med elever i de mindre klasser," fortæller Lisbeth Palmhøj Nielsen, der er en af forskerne bag undersøgelsen.

UDDANNELSE EN SELVFØLGE

En af de skoler, der ligger i toppen, er Amagerskolen i Skjern, hvor Katja Uth er skoleleder. Hun er ikke overrasket over skolens fine placering. For på den vestjyske egn er det en selvfølge, at de unge går videre med en uddannelse – enten på gymnasiet eller med en håndværksuddannelse.

"Forældrene og alle voksne omkring de unge har den holdning, at man skal kunne klare sig selv. Det er meget traditionsbundne mennesker, som føler, de har en bestemt plads i samfundet. Og den udfylder man så godt, som man kan – og er stolt af det," siger hun. Og tilføjer at det nok generelt er derfor, der er mange skoler fra yder- og landkommunerne blandt de bedste 20 %.

Måske spiller det også en rolle, at der ikke er så mange alternativer til det fællesskab, skolen og det lokale forningsliv er rammen omkring, tænker hun højt.

"Vi har ikke ret mange skole-drop-outs i det hele taget, og jeg tror, det skyldes, at der er ét fællesskab, som man er en del af. Det skaber længere skoletid for dem, der ellers ville droppe ud."

DANNELSESAMTALEN I SKOLEN

Helt konkret gør Amagerskolen også en ekstra indsats for at introducere eleverne til mulighederne efter folkeskolen. I 10. klasse er der ikke bare én uges praktik og den ene obligatoriske uges "brobygnings"-ophold på en ungdomsuddannelsesinstitution – der er to ugers brobygning, så eleverne kan stifte bekendtskab med fx både en faglig uddannelse og gymnasiet. Også i 9. klasse er der en uges praktikophold.

"Der er en klar forventning hos lærerne om, at de unge reelt bruger de muligheder til at blive afklaret med, hvad de vil efter folkeskolen. Og det gælder generelt i undervisningen, at lærerne forsøger at modne eleverne og få dem til at tænke over, hvad de skal med deres liv. Det er ikke erhvervsorienteret undervisning, men en slags konstant dannelsessamtale," mener Katja Uth.

"For det hele handler jo om, at det skal give mening for dem, så de kan klare sig selv efter folkeskolen."

